

به نام خدا

پرورش و تربیت کودک

۱۵ شیوهی تقویت هوش کودک

از ۶ تا ۱۶ سالگی

کریستیان رومن • ترجمه‌ی محسن عابدی

مؤسسه‌ی نشر و تحقیقات ذکر

تهران، خ انقلاب، خ فلسطین جنوبی، خ محتشم، شماره‌ی ۲۰، طبقه‌ی اول غربی
تلفن: ۰۰۴۱۰۶۶۴۱ • تلفکس: ۰۶۶۴۶۸۲۶۳ • صندوق پستی: ۱۶۱۶-۱۳۱۴۵
www.zekrpublishery.com
Email: info@zekrpublishery.com
Email: zekr_publishery@yahoo.com

۱۵۰ شیوه تقویت هوش کودکان

آن باکوس و کریستیان رومان
ترجمه‌ی محسن عابدی
زیر نظر شورای بررسی
حروف چینی: کارگاه گرافیک قاصدک (علی تاجیک، سیدمهدی مظلوم)
چاپ و صحافی: قدیانی
چاپ دوم، ۱۳۹۰ • ۲۲۰۰ جلد
قیمت: ۲۹۰۰ تومان
کلیه‌ی حقوق محفوظ است.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۷-۲۷۳-۵

Bacus, Anne

باکوس، آن

۱۵۰ شیوه‌ی تقویت هوش کودکان/آن باکوس و کریستیان رومان. ترجمه‌ی محسن عابدی

تهران: ذکر. شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۷-۲۷۳-۵

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. کودکان - هوش آزمایی. الف. رومان، کریستیان. Romain, Christian.

ب. عابدی، محسن، ۱۳۴۳، مترجم. ج. عنوان.

۴ ص ۲ ب ۳ / BF۴۳۱ ۱۳۸۸ ۱۵۲ / ۹۳

م ۸۵ - ۱۶۰۳۵

کتابخانه ملی ایران

فهرست مطالب

مقدمه	۹
راهنمای اشکال	۲۱
از تولد تا یک سالگی	۲۲
۱. تقویت حس لامسه	۲۸
۲. تقویت حس بینایی	۲۸
۳. تقویت حس شنوایی	۳۰
۴. بوهای جدید	۳۱
۵. احساس تعادل	۳۱
۶. تقویت حرکتی	۳۲
۷. تقویت حس لامسه	۳۲
۸. تقویت حس بینایی	۳۳
۹. بازی‌های تقلیدی	۳۴
۱۰. بازی‌های صدا دار	۳۵
۱۱. صداهای داخل منزل	۳۵
۱۲. بطری‌هایی با صداهای متنوع	۳۶
۱۳. صندوقچه‌ی جادویی	۳۶
۱۴. بوم	۳۷
۱۵. تقویت حس لامسه	۳۸
۱۶. بازی کنج‌کاوی	۳۸
۱۷. دفترچه‌ی کارت‌های تبریک	۳۹
۱۸. دفترچه‌ای برای تقویت حس لامسه	۳۹
۱۹. آیا این را به من می‌دهی؟	۳۹
۲۰. ماما کی جاست؟	۴۰

- ۴۱ ..... ۲۱. تقویت در حس لامسه و شنوایی.
- ۴۲ ..... ۲۲. بازی رعد و برق.
- ۴۲ ..... ۲۳. بازی‌های تقلیدی.
- ۴۳ ..... ۲۴. بازی پرناپ اشیاء.
- ۴۴ ..... ۲۵. صندوقچه‌ی عجایب.
- ۴۵ ..... ۲۶. بازی مکعب‌ها.
- ۴۶ ..... از یک تا دو سالگی.
- ۵۲ ..... ۲۷. سُرسره.
- ۵۲ ..... ۲۸. ظروف در هم.
- ۵۳ ..... ۲۹. حوض شنا.
- ۵۴ ..... ۳۰. بازی‌های تقلیدی.
- ۵۵ ..... ۳۱. نقاشی روی دیوار.
- ۵۵ ..... ۳۲. اسباب‌بازی گمشده.
- ۵۶ ..... ۳۳. حدس بزنی برنده شو.
- ۵۶ ..... ۳۴. شکلات زندانی شده.
- ۵۷ ..... ۳۵. اسباب‌بازی دور از دسترس.
- ۵۸ ..... ۳۶. شکار.
- ۵۹ ..... ۳۷. بازی غافلگیری.
- ۶۰ ..... ۳۸. بازی زرج‌ها.
- ۶۰ ..... ۳۹. گردش در خانه.
- ۶۰ ..... ۴۰. تونل.
- ۶۱ ..... ۴۱. خودت، خودت را نقاشی کن!
- ۶۱ ..... ۴۲. موانع.
- ۶۲ ..... ۴۳. بزرگ و کوچک.
- ۶۲ ..... ۴۴. پازل.
- ۶۲ ..... ۴۵. جدا کردن و سرهم کردن.
- ۶۳ ..... ۴۶. بازی چشیدن.

۶۴	ترازو	۴۷
۶۴	حباب‌های صابون	۴۸
۶۵	مدیر جایگاه	۴۹
۶۶	از دو تا سه سالگی	۶۶
۷۳	کشتی آتش‌گرفته	۵۰
۷۳	مسابقه‌ی رنگ‌ها	۵۱
۷۴	یافتم!	۵۲
۷۴	ورزشکار کوچولو	۵۳
۷۵	چیزی ندیدم، چیزی بر نداشتم	۵۴
۷۶	فرمان‌ها	۵۵
۷۶	آقای فلانی بیمار است	۵۶
۷۶	بسکتبال در اتاق	۵۷
۷۷	تعقیب صدا	۵۸
۷۷	پیدا کردن شکل‌ها	۵۹
۷۸	یادآوری	۶۰
۷۸	سفر رنگ‌ها	۶۱
۷۸	بازی مجموعه‌ها	۶۲
۷۹	روبات	۶۳
۷۹	سرگردان	۶۴
۸۰	نقاشی با انگشتان	۶۵
۸۰	جانوران در شب	۶۶
۸۰	آینه	۶۷
۸۱	یافتن گنج	۶۸
۸۱	جابه‌جایی کلمات	۶۹
۸۲	جسم ناشناخته	۷۰
۸۲	ترانه‌های ناقص	۷۱
۸۲	نقاشی پیچیده	۷۲

- ۸۳ . . . . . ۷۳. شکار کلمات
- ۸۳ . . . . . ۷۴. شناسایی صداها
- ۸۴ . . . . . ۷۵. برج اسباب‌بازی
- ۸۵ . . . . . از سه تا چهار سالگی
- ۹۰ . . . . . ۷۶. در دایره
- ۹۰ . . . . . ۷۷. شمارش شیگستان
- ۹۱ . . . . . ۷۸. بازی نایبنا
- ۹۱ . . . . . ۷۹. تعقیب درپوش
- ۹۱ . . . . . ۸۰. بازرسی
- ۹۲ . . . . . ۸۱. برگشت به بی‌نهایت
- ۹۲ . . . . . ۸۲. کلمه‌ی اضافی
- ۹۳ . . . . . ۸۳. زندگی درخت
- ۹۳ . . . . . ۸۴. چه چیزی تغییر کرده است
- ۹۴ . . . . . ۸۵. جمله‌سازی سریع
- ۹۴ . . . . . ۸۶. تعقیب انومبیل‌ها
- ۹۴ . . . . . ۸۷. کلمه‌ی جفت
- ۹۵ . . . . . ۸۸. بازی غار
- ۹۶ . . . . . ۸۹. رابطه‌ی کلمات
- ۹۶ . . . . . ۹۰. مسابقه‌ی حرف زدن
- ۹۶ . . . . . ۹۱. شکار عکس
- ۹۷ . . . . . ۹۲. سنگ، کاغذ، نیچی
- ۹۷ . . . . . ۹۳. زبان اشاره
- ۹۸ . . . . . ۹۴. چه کسی پنهان شده است
- ۹۹ . . . . . ۹۵. بله یعنی نه
- ۹۹ . . . . . ۹۶. پای ماهر
- ۹۹ . . . . . ۹۷. به چه چیزی فکر می‌کنیم؟
- ۱۰۰ . . . . . ۹۸. بازی سه لیوان

۹۹. این از کجا آمده است؟ ۱۰۰
۱۰۰. تکمیل جملات ۱۰۱
۱۰۱. ترس از یک حرف الفبا ۱۰۱
۱۰۲. صحبت درباره‌ی نقاشی ۱۰۲
- از چهار تا پنج سالگی ۱۰۳
۱۰۳. داستان تصویری ۱۰۷
۱۰۴. بازی دروغین ۱۰۸
۱۰۵. بازی دیوار [پول بازی] ۱۰۸
۱۰۶. نقاشی ناقص ۱۰۸
۱۰۷. هزار و یک استفاده ۱۰۹
۱۰۸. «به بازار رفتم و ...» ۱۰۹
۱۰۹. بازی متضادها ۱۱۰
۱۱۰. شری‌بری ۱۱۱
۱۱۱. قافیه‌ی سریع ۱۱۱
۱۱۲. داستان سرایی ۱۱۱
۱۱۳. شروع کلمه با حرف ۱۱۲
۱۱۴. مجموعه‌ای از اشکال ۱۱۳
۱۱۵. تقلید ترانه‌ها ۱۱۳
۱۱۶. بازگشت به زمان گذشته ۱۱۴
۱۱۷. حيله‌ی جاسوسی ۱۱۴
۱۱۸. سگ نابینا ۱۱۵
۱۱۹. وسیله‌ی گمشده ۱۱۵
۱۲۰. چیستان‌های عجیب ۱۱۶
۱۲۱. مارینباد ۱۱۷
۱۲۲. قصه‌ای که ۲ نفر آن را نقل می‌کنند ۱۱۷
۱۲۳. شنا یا پرواز ۱۱۸
۱۲۴. بازیگر کوچولو ۱۱۸

۱۲۵. «من کیستم»؟ ۱۱۹
۱۲۶. صداهاى آبی ۱۱۹
- پنج تا شش سالگی ۱۲۰
۱۲۷. ماشین‌های شانس ۱۲۵
۱۲۸. این چه جورى کار مى‌کنه؟ ۱۲۵
۱۲۹. زمین، دریا، آسمان ۱۲۵
۱۳۰. نقاشى چشم بسته ۱۲۶
۱۳۱. هرکه رود خانه خودا ۱۲۶
۱۳۲. حرف ممنوع ۱۲۷
۱۳۳. نه خیر، نه آره، نه سیاه نه سفید ۱۲۷
۱۳۴. هواپیمابر ۱۲۸
۱۳۵. انگشتان مخفی ۱۲۸
۱۳۶. مربع چینی ۱۲۹
۱۳۷. مسابقه نشانه‌ها ۱۳۰
۱۳۸. خرید در طبیعت ۱۳۰
۱۳۹. چى بگذارم توى ۱۳۱
۱۴۰. بازی مشاعره ۱۳۲
۱۴۱. نقاشى پنهان ۱۳۲
۱۴۲. فکرى به فکر ديگر منتهى مى‌شود ۱۳۳
۱۴۳. زنده‌باد کامپیوتر ۱۳۳
۱۴۴. فرهنگ لغت ۱۳۴
۱۴۵. نقاشى‌هاى مشکل ۱۳۵
۱۴۶. شکار حروف ۱۳۶
۱۴۷. خیالات ۱۳۶
- پس از شش سالگی ۱۳۷
- سخنى با اولیا و مربیان گرامى ۱۳۸

مقدمه

در پنجاه سال گذشته مطالعات گسترده‌ای در زمینه‌ی درک فعالیت‌های ذهنی کودک و فرایند رشد آن صورت گرفته است. حوزه‌ی این مطالعات، کشف شیوه‌ی یادگیری، طبقه‌بندی و گسترش این فعالیت‌ها بوده است. اخیراً مطالعاتی هم بر روی نوجوانان صورت گرفته و نتایج شگفت‌آوری در بر داشته است.

این نتایج گویای آن است که کودکان ما از توانایی‌ها و استعداد‌های زودهنگامی برخوردارند و بیش از آنچه ما فکر کنیم، به زندگی اهمیت می‌دهند.

پس از انتشار مطالعات یاد شده، نگرش بسیاری از مطالعه‌کنندگان نسبت به کودکانشان تغییر کرد. بحث کلیدی در همه گفته‌های مذکور، اثبات این مطلب بود که کودکان از طریق بازی‌های مختلف به دنبال تقویت توانمندی‌ها و گسترش اطلاعات و معلومات خود هستند.

چگونه برای گسترش توانایی‌های ذهنی کودک وی را یاری دهیم؟

اولین هدف از بازی‌های معرفی شده در این کتاب - گذشته از هدف تفریحی - رشد هوش و استعداد کودک است. چراکه با ایجاد انگیزه و تمرین، هر کار فکری سریع‌تر و پویاتر انجام می‌شود.

البته، هدف ما افزایش فعالیت‌های فکری کودک یا اجبار او بر درس خواندن جهشی نیست. از این گذشته، کتاب حاضر در صدد آن نیست که کودک شما را به یک نابغه‌ی کوچک تبدیل کند و البته این بدان معنی هم نیست که شما باید در برابر رشد ذهنی کودک موضعگیری کنید یا توقع داشته باشید که او بدون کمک شما پیشرفت کند؛ هرچه شما بیشتر در نوع بخشی واکنش‌های طبیعی و ناخودآگاه کودک خود مشارکت کنید، تمایل او را به کسب معلومات جدید افزایش داده‌اید.

در آموزش کودک نباید فقط به واقعیات بسنده کنیم، بلکه باید به کیفیت ادراک، خلاقیت و فعالیت‌های فکری وی نیز توجه داشت. همچنین، تثبیت بنیان‌های فکری کودک، تنها از طریق افزایش نیروی جسمی وی امکان‌پذیر نیست. با این رویکرد، تربیت با هدف نابغه‌سازی کودک صورت نمی‌گیرد. بلکه با هدف رشد کودک در فضای گرم و امید بخشی است که در آن فرایند ذهنی و فکری جایگاه واقعی خود را پیدا می‌کند. این فرایند دارای ابعاد متفاوتی است. به عنوان مثال، می‌توان به تفکر انتقادی اشاره کرد که در مرحله‌ی رویارویی انسان با مسائل، مطرح می‌شود. تفکر انتقادی طبق تعریف، توانایی فهم و قبول یا رد فکری است که به ذهن می‌رسد. به اعتقاد ما ذکاوت بک ارزش کوچک و تک بعدی نیست که برخی از افراد آن را به ارث برده باشند. هوش، توانایی مرکب و

پیچیده‌ای است که از اجزای متعددی تشکیل شده است. همه کودکان به یک اندازه به کشف و یادگیری تمایل دارند. این یک کنجکاوی غریزی است و چه بسا بتوان آن را «میل به پیشرفت و احساس تلاش و کوشش» نامید. این‌ها مواردی است که پیشنهاد می‌کنیم با فرزندان خود تمرین کنید. البته، این ویژگی‌ها باید بهبود یابد و چه بهتر که این اقدام در فضایی فرحبخش صورت گیرد. آیا چیزی لذتبخش‌تر از بازی کودکان به همراه والدین وجود دارد؟!

هرکس هوش خاص خود را دارد

در همه کودکان، ابعاد مشترکی از رشد وجود دارد که با بافت‌های جسمی و روحی مرتبط است. هر چند به طور کلی می‌دانیم که کودک ابتدا نشستن و سپس راه رفتن را می‌آموزد، اما نمی‌توانیم وقت دقیق آن را معین کنیم زیرا هر کودک با کودک دیگر تفاوت‌هایی دارد و هیچ‌کس را نمی‌توانید بیابید که با فرزند شما کاملاً مشابه باشد. روش کسب معلومات هم از فردی به فرد دیگر تفاوت می‌کند و به همین دلیل است که نمی‌توان کتاب خاصی را برای همه تجویز کرد. این که برخی کودکان زودتر از دیگران تکلم را می‌آموزند، کاملاً طبیعی است. اما چه بسا گروه دوم در سن پایین‌تری قادر باشند که از یک تاده بشمارند.

در این کتاب ممکن است با پیشنهادهایی مواجه شوید که مناسب سن فرزند شما نباشد. این جا مدرسه نیست و فرزند شما حق دارد که از یکی از این بازی‌ها خوشش نیاید یا به بازی دیگری که مناسب سنش هم نیست، علاقه بیشتری نشان دهد. آن چه مهم است، لذت بردن از بازی با یکدیگر است.

به جای انتظار در اتومبیل یا سرگردانی در پارک بهتر است به دنبال فعالیتی تفریحی باشیم که توانمندی‌های او را نیز افزایش دهد. روش فراگیری و مراحل آن تنوع زیادی دارد. می‌توانیم فرزندان متفاوتی با بهره‌های هوشی مختلف بیابیم. مهم آن است که هیچ کودکی نیازمند هوش نیست. به عنوان مثال، هوش خلاق، هوش درک مطالب انتزاعی، هوش سازگاری با محیط اجتماعی، هوش ابتکارات دستی، هوش قلب، هوش گفتاری، هوش عددی و ... برخی نیز دارای هوش شنیداری یا دیداری هستند، در حالی که برخی دیگر دارای هوش حرکتی یا لامسه‌اند.

نقش محیط

عامل وراثت در هوشمندی کودک نقش مهمی ایفا می‌کند. محیط رشد کودک نیز چنین است. به لحاظ علمی ثابت شده است که تجربه‌های گوناگون، آموزش‌های متنوع و محیط گرم و صمیمی به رشد توانایی‌های کودک کمک شایانی می‌کند. ما زیاد شنیده‌ایم که در برخی سنین خاص «همه چیز مثبت می‌شود». البته، با این قطعیت نمی‌توان گفت، اما مسلماً سال‌های اولیه زندگی کودک نقش اصلی را در رشد او بازی می‌کند. برای این‌که بتوانیم پایه‌های محکمی برای آینده‌ی وی بسازیم، باید به نیازهای کودکانمان بی‌توجهی نکنیم.

هرچه کودک بزرگ‌تر می‌شود، سرعت رشد ذهنی وی نیز افزایش می‌یابد و تا قبل از ورود کودک به مدرسه به تکامل می‌رسد. فرایندهای فکری بزرگ و اجزای آن یا به عبارتی، روش تنظیم معلومات در کودک و به کارگیری هوش، همه و همه در شش سالگی تکمیل می‌شود. لذا به

نظر می‌رسد نوع و میزان تجارب اولیه کودک اساس تحول و دگرگونی فکری وی در آینده خواهد بود. بنابراین، خانواده و مربیان نباید این نکته را فراموش کنند که از طریق بازی کردن می‌توانند مکانیزم و ابزار اندیشیدن نوآوری و یادگیری کودک را افزایش دهند. فرایندهای مذکور هوش و ذکاوت کودک را فعال می‌کند و اهمیت زیادی در این مرحله و در آینده دارد.

بازی و یادگیری

کودکان در حین رشد و از طریق بازی‌ها فرایند یادگیری را طی می‌کنند؛ لذا فرقی بین بازی و یادگیری نمی‌گذارند. چرا که در حین بازی با اشیاء یا افکار مختلف، فراگیری نیز انجام می‌شود. به این دلیل، کودک همواره به حرکت و جنبش نیاز و بدان رغبت دارد. هوش کودک هنگامی رشد می‌کند که بین فعالیت‌های جسمی و فکری وی هماهنگی باشد و این فعالیت‌ها تکرار گردد. به همین سبب بازی‌ها اولاً باید با سرگرمی، کار و تمرین توأم باشد و ثانیاً شرایطی ایجاد کند که توانمندی‌های کودک را تقویت بخشد.

بازی در فرایند رشد کودک جایگاه مهمی دارد و مهم‌ترین دلیل بر سلامت جسمی، روانی و فکری اوست. همچنین، روابط را محکم می‌کند و روح را توسعه می‌بخشد. در ضمن، بهترین روش یادگیری محسوب می‌شود، چرا که کودک بدون تلاش و به صورت ناخودآگاه در حال یادگیری است. علاوه بر لذتی که عاید کودک می‌شود، به وی اجازه‌ی استفاده و به کارگیری جسم و حواس پنجگانه را می‌دهد و فرصت کسب معلومات و تمرین بیشتر را فراهم می‌کند. کودک از طریق

بازی توجه و احترام به دیگران را نیز یاد می‌گیرد، هم‌چنین قوه خیال او گسترش می‌یابد و تقویت می‌شود. والدین باید برای کودک فضایی شاد فراهم کنند و علاوه بر دادن فرصت تجربه و آزمون باید تا آن‌جا که ممکن است او را آزاد بگذارند.

کودکان بیشتر از این‌که به بازی و یادگیری تمایل داشته باشند، دوست دارند که با والدین خود همراهی و هم‌نشینی داشته باشند. کودک تنها می‌خواهد که والدین به او اهمیت دهند و بخشی از وقت و مهربانی خود را به وی اختصاص دهند. در واقع بازی با طفل یعنی هدیه‌ی والدین به او. باید توجه داشت که ایجاد انگیزه‌های دایمی، ضمانت‌بخش پیشرفت کودک است.

تقویت انگیزه‌ها منوط به این است که آن‌چه از او می‌خواهیم در سطح وی باشد و تحسین و تشویق هم فراموش نشود؛ به عبارت دیگر باید همواره فعالیت‌هایی را به کودک واگذار کنیم که توان موفقیت در آن را داشته باشد و از انجام دادن آن احساس رضایت کند. اما اگر برخلاف این عمل کنیم وی را در موقعیت سنجش قرار داده و حتی باعث شده‌ایم که وی شکست بخورد و ما از عمل خود نتیجه‌ای معکوس بگیریم. در این حالت نه تنها کودک ناراحت می‌شود و اعتماد به نفس خود را از دست می‌دهد بلکه همکاری و همراهی ما را نیز در نوبت‌های بعدی نمی‌پذیرد. اما اگر در پی کسب موفقیت به او تبریک بگوییم و افتخار کنیم باعث تقویت انگیزه‌ی وی افزایش و رغبت و تمایلش شده‌ایم.

بازی‌های پیشنهادی این کتاب فرصت‌های مناسبی را در اختیار فرزند شما قرار می‌دهد و از شما نیز وقت زیادی نمی‌گیرد. اما در عین حال، اوقات هم‌نشینی شما با فرزندان‌تان را پر می‌کند. این کتاب به ما یاد می‌دهد

در اتاق انتظار مطب دکتر، بازار و زمان انتظار برای آماده شدن غذا، گردش در پارک یا معطلی پشت چراغ قرمز چه کنیم، ابتکار این بازی‌ها بدین صورت بوده است که با کودک خود گفتگوهایی بهتر برقرار و اوقات فراغت وی را پرکنیم. البته، این بازی‌ها غالباً شما را نیز به چالش می‌کشد.

نقش محیط خانه

طبق مطالعاتی که درباره رفتارهای تربیتی افراد پیشرو و ممتاز صورت گرفته است، کارشناسان و پژوهشگران به برخی نقاط اشتراک دست یافته‌اند. پرورش این افراد از دوران کودکی در محیطی پر بار و سالم صورت گرفته و امکان رشد را برایشان فراهم کرده است. لذا آنان توانسته‌اند دنیای پیرامون خود را بهتر بشناسند. در ضمن، اطرافیانشان این نکته را به خوبی درک کرده‌اند که هرگونه یادگیری باید از طریق تفریح و بازی صورت گیرد، لذا با تشویق و ترغیب آنان حس کنجکاوی و انگیزه را در آنان تقویت می‌کنند. و در مورد فعالیت‌های مورد علاقه‌ی کودکان، آزادی انتخاب گسترده‌ای را به آنان می‌دهند.

رعایت این مطالب باعث حاکمیت جو احترام و صمیمیت در منزل می‌شود. هنگامی که به کودک اجازه می‌دهیم بازی کند، فرصت فکر کردن به او داده‌ایم. خانواده و معلمان نقش بسزایی در رشد هوش کودک ایفا می‌کنند. امروزه این روش‌های مؤثر، شناخته شده هستند، اما شناخت تنها کافی نیست زیرا مسائل عاطفی نیز بر اهمیت آن می‌افزاید چرا که احساس تعهد و مشارکت، روابط محکم و صمیمانه‌ای به ارمغان می‌آورد که منجر به تحکیم ارتباط با فرزندان خواهد شد.

این بازی‌ها علاوه بر جنبه‌ی انگیزش و سرگرمی، به شما این فرصت را

می‌دهد تا کودک را از نزدیک زیر نظر داشته باشید و با شناخت سلاقی، علایق و نقاط قوت او در تربیت بهتر وی و فراهم کردن احساس امنیت درونی و هوشیاری وی - که برای رشدش ضروری به نظر می‌رسند - به موفقیت دست یابید.

ما اطمینان داریم که هماهنگی ساختن بازی و آموزش، موجب پیدایش عادت‌هایی می‌شود که برای ساختن آینده‌ی یک کودک، بسیار اهمیت دارد و او را در نگاه هوشمندانه به جهان پیرامون خود، توانا می‌سازد.

اجزای رشد ذهنی

اندیشه و ادراک کودک از محیط اطراف با افراد بالغ تفاوت دارد. هر چه کودک کوچک‌تر باشد، این تفاوت بیشتر خواهد بود. اما در حین رشد به صورت تدریجی ساختار و بافت ذهنی وی شکل می‌گیرد. ما کاملاً با «پیاژه» موافقیم، چرا که وی جزو اولین کسانی بود که گفت: «هوشمندی تدریجی طفل در سنین بالای عمرش صورت می‌گیرد.» او فکر کردن را حالتی خاص از سازگاری زیستی دانست که رشد آن شامل چهار مرحله‌ی اساسی زیر است:

مرحله اول شکل‌گیری است. کودک هنگام تولد دارای برخی توانایی‌هاست که غالباً غیرارادی نامیده می‌شود و البته، بسیاری از آن‌ها در آینده بروز می‌کند. برخی از ویژگی‌ها با شکل‌گیری دستگاه عصبی، خود را در آینده نشان خواهند داد. تنوع رفتارهایی که این توانایی‌ها در طی آن شکل می‌گیرد، بیانگر میزان رشد کلی آن خواهد بود.

مرحله دوم، آزمایش‌ها و امتحانات کلیدی است، بدین معنی که

کودک باید با محیط، اشیاء، اشخاص و ... در تماس باشد تا از نظر فکری رشد کند. از این راه است که کودک می آموزد موقعیت خود را مشخص کند و بین امور عادی و غیر عادی تمایز قابل شود و نتایج آن چه را انجام می دهد درک کند. شاید پایه‌ی تفکرات علمی و منطقی در این مرحله گذاشته شود.

مرحله‌ی سوم، انتقال فرهنگی و اجتماعی است. درک کودک از محیط نمی تواند کیفیت تکلم، بازی و حمام گرفتن را به او بیاموزد. این عادات کوچک که اساس زندگی روزمره را تشکیل می دهد از شهری به شهر دیگر و از خانواده‌ای به خانواده دیگر متفاوت است. هر فرهنگی آهنگ، روند، ارزش‌ها و مقررات تعیین صلاحیت خاص خود را دارد. محیطی که کودک در آن رشد می کند چند بعدی است و نقش آن را نمی توان انکار کرد.

مرحله‌ی چهارم، کنترل درونی است. یک نیروی درونی همواره کودکان را به سوی سازگاری و هماهنگی فکری سوق می دهد و آن‌ها به تدریج از ساده به مرکب، از واقعیات به ماهیت و از جهان محسوسات به جهان نامحسوسات منتقل می شوند. این روند موازنه پیوسته در حال انجام است و تجربه‌های جدیدی نیز بر آن افزوده می شود.

نخستین قدم کودک در راه شناخت این است که از اشیای شناخته شده‌ی قبلی در شناسایی چیزهای جدید بهره می برد. اگر او با این کار به هدف خود نرسید روش‌های دیگری را امتحان می کند تکمیل یا گسترش مفاهیم جدید فقط در صورتی امکان پذیر است که کودک فرصت کافی برای درک مفاهیم گذشته را داشته باشد.

به یک مثال در این زمینه توجه کنید:

«الین» نوعی سگ را می‌شناسد، پس هر نوع حیوانی را سگ به حساب می‌آورد. او سگ‌های بزرگ را نیز تاکنون ندیده است در مرحله اول او به دنبال وجوه مشترک این حیوان جدید و حیوانات دیگر می‌گردد. اما اگر میسر نشد و مثلاً در باغ وحش گرگ یا کفتاری را ملاحظه کرد، در ذهن خود گروه جدیدی خلق می‌کند.

مراحل رشد

شناخت مکانیزم‌های فکری و کیفیت رشد فکری کودک با توجه به سن او، مسئله بااهمیتی است که برای تسهیل این رشد و تنظیم و جهت دهی فعالیت‌های وی قابل توجه است. در واقع، هرچه بازی‌هایی که به کودک خود پیشنهاد می‌کنید، او را بیشتر به تحرک وادارد و با سطح فکری وی هماهنگ‌تر باشد، زندگی آینده وی پربارتر خواهد شد. بی‌توجهی به این مسئله باعث کاربرد بازی‌هایی برای کودک خواهد شد که با موجب ناراحتی و ناکامی وی با موجب خستگی وی می‌شود. اما در صورتی که به این مسئله توجه کافی مبذول شود، نه تنها باعث شکوفایی فکری وی بلکه باعث تحریک و کنجکاوی، افزایش منطق و توانایی قضاوت و سازگاری وی با محیط پیرامون خواهد شد.

در این جا به مراحل اولیه‌ای که طفل با آن مواجه می‌شود، اشاره‌ای گذرامی کنیم.

اولین مرحله‌ای که «پیاژه» به آن اشاره کرده است. سال‌های اول و دوم زندگی کودک را شکل می‌دهد. هوشمندی این دوره حسی - حرکتی است که از طریق جسم و حواس به دست می‌آید. کودک جهان اطراف را با وسایلی که در اختیارش گذاشته‌ایم می‌شناسد. عادات‌ها و ابزار شناسایی

اشیاء و اشخاص و روش‌های برخورد را می‌آموزد. به تدریج با محیط خو می‌گیرد و به رفتارهای آگاهانه رو می‌آورد. کودک به سرعت هوش عملی خود را گسترش می‌دهد و با افزایش فرصت آزمون و خطای محیط اطراف این نوع از هوش بیشتر رشد می‌کند.

پس از آن مرحله، مرحله‌ی آمادگی است که تا حدود هفت سالگی همراه کودک است. در این مرحله کودک بیش از هر چیز به تقلید از دیگران و مجسم کردن اشیای اطراف خود می‌پردازد. او به کشف و تجربه نیز ادامه می‌دهد و با طرح سؤال و وضع فرضیات، از طریق تقلید و توجه بر آنچه در اطرافش می‌گذرد به آموختن می‌پردازد. او زیاد درگیر تحلیل نمی‌شود و به جزئیات - جز در صورتی که ما از او بخواهیم - اهمیت نمی‌دهد. بیشتر دوست دارد به نگاه کردن و صدور حکم درباره‌ی اشیاء بپردازد. کودک در این سن از منطق بزرگ‌ترها تأثیر بسزایی نمی‌گیرد و حیوانات و اشیای جامد اطرافش را زنده می‌پندارد. او تخیلات وسیعی دارد اما بین عالم واقع و عالم خیال تفاوتی قابل نمی‌شود.

کودک تا یازده سالگی در مرحله‌ی عملیات حقیقی قرار می‌گیرد و از مرحله‌ی ذهنی به ابعاد بیرونی و اجتماعی رو می‌آورد و معمولاً به ایجاد دوستی با افراد و گروه‌ها می‌پردازد. وی به ظواهر اشیاء توجه کافی نمی‌کند، لذا فکرش از جانبداری و انحراف در امان است. اما غالباً به اتفاقات حسی واکنش نشان می‌دهد و خود را با مفاهیم مجرد - مگر در مرحله‌های بعدی - آزار نمی‌دهد.

باید دانست که چه زمانی فکر کودک از پختگی لازم برخوردار است و برای گسترش و تقویت توانایی‌های خود آمادگی لازم را دارد تا بتوان

از فرصت بهره‌گرفت و دانست که قبل و بعد از آن زمان خاص از توفیق و کارایی محروم خواهید بود.

اگر انگیزه‌های مناسب سن کودک را برایش فراهم نکنیم، رشد کافی و مناسب نخواهد داشت؛ لذا پیشنهاد می‌شود که در هر سن در تفریحات، کودک خود را همراهی کنید.

این بازی‌ها بر روی پنج کودک آزمایش و نتایج رضایت‌بخشی حاصل شده است. البته، هرکدام از بازی‌ها روش خاص خود، ویژگی‌های خود و هوش مرتبط با خود را می‌سجد و باید به همهی آنها توجه و خود را با آنها سازگار کنید. در انجام دادن این بازی‌ها به لوازم خاصی نیاز ندارید و در هر محیطی می‌توانید آنها را انجام دهید.

در ابتدای هر بخش علامتی برای هر بازی در نظر گرفته شده است که شما را به مناسبتی خاص راهنمایی می‌کند [در وسایل نقلیه، سالن‌های انتظار، منزل، پارک و ...] و نیز استعدادی را که در طفل رشد می‌دهد.

راهنمای شکل ها

هنگام خوردن غذا

داخل خانه

در تختخواب

در حمام

در گردش

در وسیله نقلیه

در اماکن عمومی، بازار و سالنهای انتظار

از تولد تا یک سالگی

کودک در این سال به توانایی‌ها و اهداف دور از دسترسی نایل می‌آید و از آن‌جا که معلومات و اکتشافاتی که در این سن به آن‌ها دست می‌یابد بر دو جنبه‌ی حس و جسم استوار است، این مرحله را مرحله‌ی حسی - ابزاری گویند.

در این سن بازی با کودک نه تنها مجاز است، بلکه اکیداً توصیه هم می‌شود. ولی شما نکاتی را هم باید رعایت کنید. نکاتی از قبیل این که در این مدت او نمی‌تواند مدت زمان زیادی را روی یک مسئله تمرکز داشته باشد. وقت مناسب بازی وقتی است که او خوابش نیاید، گرسنه نباشد و در یک حالت آرام به سر برد. در ضمن، هیچ وقت نباید او را به زحمت بیندازید؛ در اصل اوست که باید وقت مناسب را در اختیار شما قرار دهد. شما هم باید مترصد این زمان‌ها باشید تا بهترین وقت را برای بازی او انتخاب کنید.

کودک اگر صورت کسی را که صحبت می‌کند مشاهده کند، بهتر می‌تواند با او ارتباط برقرار یا بازی کند. پس همواره رو به روی او باشید و